

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre *Glosari* d'Eugeni d'Ors a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/obra/glosari-1906> >

 Glosari (1906)
Xavier Pla (Universitat de Girona)

Més de cinquanta anys després de la seva mort, i un cop celebrat ja el centenari de la primera publicació de la seva cèlebre columna periodística amb la rúbrica de "Glosari", el mes de gener de 1906, sembla que la figura d'[Eugeni d'Ors](#) continua condemnada al purgatori.

Darrere del seu personatge de gran escriptor públic, darrere de les seves més diverses màscares i pseudònims, darrere (si es vol) del seu Àngel, queda una de les obres més influents i més intel·ligents de la Catalunya del primer terç del segle vint.

Els estudis històrics, literaris, filosòfics o ideològics publicats fins ara marginen àmpliament el que tenia de modernitat i europeisme una proposta literària com la d'Eugeni d'Ors, la qual, situada de ple en la crisi de la ficció novel·lesca i en la revalorització de l'assaig i el gènere biogràfic, va saber fer de la hibridació genèrica la construcció d'una veu potent, única i singular.

Des de les pàgines de la revista *Empori*, Eugeni d'Ors acabava de prendre una determinació de gran transcendència per a la seva trajectòria literària. Només deu anys després de la publicació del *J'accuse!* d'Émile Zola, Ors es va proposar definir per primera vegada l'intel·lectual modern a Catalunya. Ors desafiava "els perills d'aquest descens fins a les multituds", i cridava la nova generació del noucents a la intervenció en la ciutat, amb una clara voluntat d'orientació social: "Nosaltres, en la Intervenció, combreguem". La posició d'Eugeni d'Ors era clarament de compromís i, com tants altres escriptors de l'Europa del moment, va jugar a fons la lògica de la "invenció de l'intel·lectual". Descartat amb menyspreu "l'art per l'art" dels modernistes, Ors va decidir deixar de ser un simple espectador ciutadà per passar a ser un periodista que se sentia deutor o solidari de la societat que l'acollia. Ni [Maragall](#), ni per suposat Alomar, Casellas, Pijoan, [Brossa](#), [Coromines](#) o Rovira i Virgili, no van arribar mai ni tan sols a intuir el desplaçament de rols dins de l'esfera literària catalana que tot plegat comportava. Eugeni d'Ors s'adheria a una literatura de participació social sense renunciar mai a una singular voluntat d'estil i a una ambició cultural sense precedents a Catalunya. La novetat era que Ors pretenia servir-se del seu prestigi literari per donar credibilitat a un nou tipus de paraula que havia de ressonar en la vida civil, un discurs inaudit en una Catalunya en plena transformació política. D'una banda, Ors no concebia la literatura com una finalitat en ella mateixa, i això ja representava una novetat. Per Ors, l'entusiasta Eugeni d'Ors, el verb "escriure" va deixar de ser intransitiu, i lentament la seva acció intel·lectual es va tornar doctrinal. Per això, va poder abandonar certs jocs esteticitzants i consolidar ben aviat un nou discurs, de debat polític i d'idees, i a l'hora desenvolupar una prosa artística, reconeguda tant pels seus continguts com pel seu singular llenguatge. De l'altra, Ors se servirà sempre dels diaris com a plataformes per assumir la voluntat de transformació social que proposava i per poder exposar el seu pensament.

Des de *La Veu de Catalunya*, el portaveu del catalanisme polític conservador, i a través del "Glosari", la columna periodística més influent del segle passat, Ors, convertit en Xènius, es presentava sempre atent al present, disposat a escoltar "les palpitations del temps". Però la "glosa" no és només un article d'expressió personal firmat per un extraordinari observador de la realitat ciutadana. En les gloses hi ha poesia i assaig, narració i anàlisi, política i literatura, llengua i cinema, moda i publicitat. A més, val la pena destacar les múltiples referències autobiogràfiques, que no són pas precisament els elements menys interessants de la seva faceta com a periodista: tant hi apareix un trist record infantil d'un Ors atemorit i perdut a Canaletes, com la genial captació poètica d'un instant sensual

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre *Glosari* d'Eugeni d'Ors a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/obra/glosari-1906> >

d'una manada de cavalls a la platja de la Barceloneta. Xènius mostra als seus lectors tota la seva insaciable curiositat intentant revitalitzar l'esperit crític d'una societat que probablement estava més endormiscada del que ell s'imaginava. Davant de l'irresoluble binomi de les relacions entre l'art i el poder, que han marcat tota la cultura del segle vint, Ors es va convertir en un escriptor públic que realitzava una obra personal d'opinió que se sustentava només per l'autoritat de qui la subscribia. La seva paraula va esdevenir instrument i vehicle d'un ideari que potser no sempre la societat reclamava. L'uropeisme sistemàtic, la desprovincialització de Catalunya, l'entronització de Barcelona com a capital nacional de Catalunya o el retorn als valors clàssics estaven clars i assumits socialment. Però quan Ors va començar a pressionar i va tractar també d'estendre el precepte de l'"obra ben feta", la lluita per la cultura, l'educació de la voluntat, els conceptes de continuïtat, obediència o disciplina, es va trobar que ja no despertaven les mateixes adhesions. D'aquí la necessitat d'explicar-se contínuament. D'aquí també un dels malentesos del "noucentisme", un concepte encunyat per ell mateix l'any 1906 i que li va funcionar perfectament com a relat fundador i autojustificatiu d'algunes de les seves actuacions. D'aquí, finalment, la necessitat de la demostració simbòlica, de plantejar-se com representar artísticament un pensament complex com el seu, per exemple en la novel·la *La Ben Plantada*.

Tota la trajectòria literària d'Eugeni d'Ors estarà marcada per aquestes ambivalències intel·lectuals, que es tradueixen en aquell "carnet d'un civilitzat", tal com ell mateix definia el seu "glosari". Avui es fa difícil mesurar l'impacte que devia tenir entre una generació sencera de lectors aquell article de la primera pàgina de *La Veu*, que es convertiria en el magne autoretrat intel·lectual del seu autor, començat en català l'any 1906 i amb successives continuacions en castellà, a partir de 1921. El glosador pretenia essencialment convertir-se en un periodista d'idees. Però és ben clar que l'admirador de Lull, d'Erasme, de Goethe, de Carlyle o de Bergson hauria pogut anhelar perfectament un futur prometedor com a filòsof, psicòleg, o crític d'art. O fins i tot com a poeta, dibuixant, novel·lista o polític. Potser per aquest motiu, Ors explicitarà sempre una clara preocupació per l'adscripció genèrica dels seus escrits. Des de ben jove. Ors havia declarat la seva intenció d'acollir-se a la denominació de "periodista". Diferenciat del filòsof, de l'historiador o del sociòleg, el periodista, glorificat com a testimoni de la civilització moderna, serà un "gazetiller d'eternitats". El "glosari" es convertirà en un gènere de creació personal, de caràcter inductiu, que exposarà un cert "culte al jo" i que pretindrà entrar en confiança subjectiva amb el món. Però quan es van publicar per primera vegada els *Essais* de Montaigne segons el manuscrit de Bordeus (1906), per exemple, Ors es va sentir obligat a teoritzar sobre el seu mateix projecte periodístic: considerava els *Essais* com el "diari d'un filòsof inscrivint els seus pensaments al compàs de la vida". I, per tant, el mateix Montaigne, un gloriós precedent... del glosador. Així, Ors s'erigia també en un moralista que, recordant Voltaire, volia ser un memorialista.

Pocs anys més tard, el 1914, en una sèrie de gloses sobre els assaigs d'André Suarès, Ors va exposar novament els seus dubtes sobre la possibilitat de l'existència d'un assagisme pur. Segons Ors, el que en el segle XVII era denominat "moralista" i en el XVIII "enciclopedista", hauria hagut de derivar, de manera gairebé natural, en el segle XX, en l'"assagista". Aquest seria, finalment, el terme adequat per assenyalar Montaigne i La Rochefoucauld, Diderot i Lessing i, del seu temps, Georg Simmel i Rémy de Gourmont. Però en Ors hi ha sempre l'enyorament d'una "Weltauschung". El glosador reclamarà al seu model d'escriptor una "visió del món" que no demanaria a un simple artista de la paraula, a un poeta, però sí, sempre, a un assagista. Per això, inevitablement, Ors serà un periodista d'idees desdoblant, com a mínim, en filòsof. La seva activitat, doncs, no serà mai la d'un intel·lectual en un sentit restringit, però tampoc la d'un retòric de l'assaig. Perquè quan Ors exercia com a crític d'art, el seu text semblava una prolongació, un eco de les obres que interpretava. I quan fabulava, ficcionalitzava o se servia de la paraula poètica, s'imposaven l'assaig, el breviar i, en

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre *Glosari* d'Eugeni d'Ors a Lletres, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletres.uoc.edu/ca/obra/glosari-1906> >

definitiva, la lliçó.

Relegat al paper d'assagista i de teòric de la cultura, Ors va acabar convertint-se en un intel·lectual dissident i sempre heterodox. Quan va deixar Catalunya, va començar a donar la impressió d'emprendre un inacabable soliloqui, convertit en una mena d'intel·lectual errant, en diàleg permanent amb ell mateix, deambulant sense brúixola, solitari en un món de màscares, fins a la seva mort l'any 1954. Ors devia arribar a ser un periodista necessari per a la societat que, tot i ser admirat intel·lectualment, sempre va estar a un punt de ser acusat d'obscur, de confús, d'elitista, en definitiva, d'estèril. Però, per poc que hi pensem, ens adonarem que Ors va ser un intel·lectual que va assumir amb rotunditat el risc del contacte amb el poder polític, a Catalunya i a Espanya. Però això ja deu ser una altra història... que probablement també és la nostra mateixa història...

Copyright © Xavier Pla. Conferència inèdita llegida dins el cicle "1906 lletres"

Bibliografia

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search~S13*cat?/tGlosari/tglosari/1%2C100%2C116%2CB/exact&FF=tglosari&1%2C6%2C/indexsort=-

 WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/X?SEARCH=a:%28Eugeni%29+and+a:%28Ors%29+and+t:%28Glosari%29&SORT=D

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C|SGlosari|Orightresult|U1?lang=cat&suite=pearl>

 WEB: Articles de Traces sobre l'obra

http://traces.uab.cat/search?p=glosari&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris sobre l'obra

Crítica

 WEB: Eugeni d'Ors i les biblioteques

Una aproximació a les biblioteques a partir dels seus textos.

<http://www.ub.es/bid/12baro.htm>

 WEB: El Glosari a l'AELC

Amb comentaris sobre l'obra.

http://www.escriptors.cat/autors/orsed/pagina.php?id_sec=1313

 WEB: Vida i obra

Una completa pàgina de la Universitat de Navarra sobre Eugeni d'Ors.

<http://www.unav.es/gep/dors/indice.htm>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre *Glosari* d'Eugeni d'Ors a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/obra/glosari-1906> >
